

บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

THE ROLE OF THE ELDERLY IN COMMUNITY DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF
SRI-THAN COMMUNITY, NAI MUANG SUB-DISTRICT,
MUANG DISTRICT KHON KAEN PROVINCE

อธิปไตย จาตฮามรด*

Athipatai Jardhamrod

E-mail. wasitponsri@gmail.com

ศุภลักษณ์ สุวรรณชฎ**

Suphalux Suwannachata

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนและเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 44 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน 4 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 40 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ และตีความตามเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนศรีฐานมีบทบาทเป็นผู้นำความคิดและจิตวิญญาณ เป็นผู้ตัดสินใจข้อพิพาทต่าง ๆ ในชุมชน เป็นผู้บ่มเลี้ยงดูบุตรหลานซึ่งเป็นการสร้างระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็กให้เติบโตขึ้นมาเป็นคนที่มีคุณภาพ ผู้สูงอายุในชุมชนศรีฐานเป็นผู้ที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เข้าวัดทำบุญ ด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีบทบาทในการสืบทอดให้สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน คือ ปัญหาสุขภาพ มีโรคประจำตัว ยืนหรือนั่งนาน ๆ ไม่ได้ บางครั้งสภาพครอบครัวไม่เอื้อต่อการเข้าร่วม เช่น ต้องหารายได้ มีบุตรหลานที่ต้องเลี้ยงดู นอกจากนั้นการส่งต่อภูมิปัญญาไม่มีการบันทึกไว้ แต่ใช้การเรียนรู้แบบบอกเล่า และทำให้ดูจึงทำให้การเรียนรู้หรืออนุรักษ์ไม่ได้รับการรักษาดังนั้น ผู้นำชุมชนและครอบครัวควรส่งเสริมการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเพื่อให้ห่างไกลโรค หน่วยงานในพื้นที่ควรมีการตรวจคัดกรองโรคอย่างสม่ำเสมอ และในชุมชนเองควรตระหนักถึงความสำคัญของการบันทึกความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของผู้สูงอายุไว้เพื่อการเรียนรู้และสืบทอดต่อไป

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ บทบาท การพัฒนาชุมชน

ABSTRACT

The purpose of this research was to investigate the role of the elderly in community development, and to study the problems and obstacles in the activities. The elderly in Sri Than Community, Nai Muang sub- district, Muang Khon Kaen, this study is qualitative study sample of 44 people, including 4 community leaders and 40 elderlies, data collection by interview. The data obtained from the interviews were analyzed, classification and interpretation of the content.

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** อาจารย์ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

The study indicated that Elderly in Sri Than community leadership roles mind and spirit. The dispute was settled in the community who are rearing children is a discipline that has occurred since childhood, growing up as a person of quality. The elderly in community were base their practice is a good model to measure the merit and cultural traditions and local knowledge. The role of elderly is in succession to community members learned. Barriers to the development community with underlying health problems. When standing or sitting for a long time, family conditions are not conducive to such participation because they must look after of young children. There was no documented transmission of wisdom. Local authorities should be regularly screened for the disease. So community leaders, local administration organization and families to promote healthy behavior so far the disease.

Keywords : Elderly, role, community development

บทนำ

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ “สังคมสูงวัย” นับจากตั้งแต่ปี 2548 แล้วเมื่อสัดส่วนประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) สูงถึงร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ประเทศไทยกำลังจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีมากถึงร้อยละ 20 ในปี 2564 และคาดว่าจะเป็สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในอีกไม่ถึง 20 ปีข้างหน้า เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด และอีก 20 ปีข้างหน้า ใน พ.ศ. 2577 ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจะเพิ่มสูงขึ้นถึง 19 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 29 ของประชากรทั้งหมด (สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล, 2557) ช่วงเวลาที่ผ่านมามีจำนวนประชากรผู้สูงอายุได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากความก้าวหน้าทางการแพทย์และการสาธารณสุข สำหรับข้อมูลประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย และเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรวัยเด็ก (อายุ 0-14 ปี) และวัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) พบว่าประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้ม

เพิ่มขึ้น เนื่องมาจากอัตราการเกิดของทารก และการเสียชีวิตของผู้สูงอายุลดลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว จึงทำให้ประเทศไทยได้กลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ ตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย และจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) ดังนั้น ประเทศไทยจึงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดไว้ ซึ่งโครงสร้างอายุของประชากรที่เปลี่ยนไปนี้ทำให้ไทยกำลังอยู่ในสถานการณ์ที่มีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่เพียบพร้อมไปด้วยความรู้ และประสบการณ์ เป็นผู้ถึงพร้อมทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิ เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า แม้ผู้สูงอายุจะเข้าสู่วันที่ร่างกายอ่อนแอเสื่อมถอยแล้ว แต่ท่านก็ยังพร้อม และสามารถที่จะช่วยเหลือครอบครัวได้ เช่น ช่วยดูแลบุตรหลาน ขณะที่พ่อแม่ออกไปทำงาน ช่วยดูแลบ้านเรือน ผู้สูงอายุบางท่าน ยังช่วยหุงหาอาหารต่าง ๆ ช่วยทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามกำลังของท่านได้ นอกจากนั้น ยังช่วยให้

คำแนะนำปรึกษาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้าน อาชีพการงาน ด้านการดำเนินชีวิต ด้าน ครอบครัว ด้านสังคม และอื่น ๆ ผู้สูงอายุบาง ท่านมีทักษะในวิชาชีพบางด้าน เช่น ช่างไม้ ทำอาหาร เย็บปักถักร้อย ดนตรี ฯลฯ ท่านก็ จะถ่ายทอดให้แก่บุตรหลาน และผู้ที่สนใจเพื่อ ดำรงวิชาชีพนั้นสืบไป (มูลนิธิสถาบันวิจัยและ พัฒนาผู้สูงอายุไทยและจากการสำรวจของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) ประชากรวัย ผู้สูงอายุถือได้ว่าเป็นปุชนียบุคคลที่มีคุณค่า ของสังคม เป็นบุคคลที่สามารถจะถ่ายทอด ความรู้ประวัติความเป็นมาของสังคม ส่งต่อ ความรู้ในเรื่องของภูมิปัญญา ประเพณีและ วัฒนธรรมที่สั่งงามของสังคมให้กับรุ่นลูกรุ่น หลานได้อย่างมีศักยภาพ เนื่องจากผู้สูงอายุมี องค์ความรู้สะสมของตนเองตั้งแต่อดีตมาจนถึง ปัจจุบันอย่างมากมาย จึงเหมาะสมกับการที่จะ เป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เหล่านี้ให้แก่ลูกหลานเพื่อการสืบทอดต่อไป เพื่อที่จะให้สิ่งดีงามทั้งภูมิปัญญาประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ของสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้เมื่อมอง ในเชิงศักยภาพของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีจำนวน เพิ่มขึ้น พบว่า มีจำนวนมากที่เป็นผู้ที่มี องค์ความรู้และภูมิปัญญาหลากหลาย สาขาวิชา มีการประมาณการว่ามีผู้สูงอายุที่มี พลัง เป็นผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชนกระจาย อยู่ทุกพื้นที่ประมาณ 1.7 ล้านคน ซึ่งสอดคล้อง กับการสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน พ.ศ. 2550 ที่พบว่า ประเทศไทยมีผู้รู้ภูมิปัญญาใน สาขาต่าง ๆ มากกว่า 2.2 ล้านคน และใน จำนวนนี้กว่าร้อยละ 60 หรือราว 1.4 ล้านคน เป็นผู้สูงอายุที่กระจายอยู่ในพื้นที่ทั่วทุกภูมิภาค ของประเทศ (สุรกุล เจนอบรม, 2541) นอกจากนี้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ

มั่นคงของมนุษย์ ได้เคยจัดทำทะเบียนผู้สูงอายุ ที่มีความรู้ความสามารถรวบรวมเป็นคลัง ปัญญาผู้สูงอายุในชุมชน 13 จังหวัด 22 สาขา องค์ความรู้ จำนวน 5,090 คน ซึ่งสามารถเป็น กำลังสำคัญในการช่วยพัฒนาชุมชนให้ เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นได้เป็นอย่างดี (ศิริพงษ์ เกี้ยวสกุล, 2555)

ชุมชนศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอ เมือง จังหวัดขอนแก่น มีจำนวนประชากรใน ทะเบียนบ้านทั้งหมด 3,602 คน เป็นผู้สูงอายุ จำนวน 676 คน (เทศบาลนครขอนแก่น, 2559) คิดเป็นร้อยละ 18.67 และในชุมชนศรี ฐานที่มีผู้สูงอายุอยู่เป็นจำนวนมากนั้น จาก การศึกษาชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2560 ข้อมูลจาก รายงานผลการศึกษาของชุมชนสะท้อนให้เห็น ว่า ผู้สูงอายุในชุมชนมิได้ต้องการเพียงแต่จะ เป็นฝ่ายรับจากบุตรหลานหรือจากสังคม เท่านั้น ท่านพยายามที่จะช่วยตนเองมากที่สุด เท่าที่ท่านจะทำได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ รายได้ ความเป็นอยู่ท่านจะอาศัยพึ่งพา ลูกหลาน ต่อเมื่อท่านทำไม่ไหวแล้วเท่านั้น แม้ กระนั้นก็ตาม ท่านก็ยินดีที่จะช่วยเหลือ ครอบครัว ช่วยเหลือสังคมตามศักยภาพที่ท่าน จะทำได้ ไม่ว่าจะเป็นในด้านร่างกาย แรง สติปัญญา ทักษะฝีมือ คำแนะนำต่าง ๆ เท่าที่ ท่านจะให้ได้หลายคนก็เกษียณอายุแล้ว อาจจะยังมีไฟอยู่ มีความรู้ ความสามารถสูง มี ประสบการณ์ (ชุมชนศรีฐาน, 2560) ดังนั้น ผู้ ศึกษาจึงเกิดคำถามว่า ผู้สูงอายุภายในชุมชน ศรีฐานจะมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างไร ได้บ้าง จะนำความรู้ความสามารถที่ตนมีมาใช้ในการพัฒนาหรือช่วยเหลือสังคมในด้านใดบ้าง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการ พัฒนาชุมชน และสามารถขยายผลให้แก่ชุมชน

อื่นในเขตเทศบาลนครขอนแก่นและในพื้นที่อื่นของไทยซึ่งเข้าสาส์นผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชากรผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชุมชนศรีฐานในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการประชุมชุมชน โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมด้วยตนเอง ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จากบัญชีรายชื่อของกองสวัสดิการชุมชน เทศบาลนครขอนแก่นที่ซึ่งจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สูงอายุ ผู้อาวุโสและคณะกรรมการชุมชนรวมทั้งรายชื่อบุคคลที่มีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ ไว้ โดยวิธีการสัมภาษณ์ที่ประธานชุมชนจำนวน 4 คน และผู้สูงอายุที่เป็นแกนนำชุมชนและเป็นผู้อาวุโสที่คนในชุมชนให้การยอมรับนับถือ ผู้ที่เคยเป็นผู้นำชุมชนในอดีต ข้าราชการเกษียณอายุ บุคคลที่มีความรู้ประสบการณ์และเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน จำนวน 40 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบคำถามปลายเปิดในการสนทนากลุ่มย่อย ที่ผู้วิจัยได้จัดเตรียมประเด็นคำถามเพื่อให้ได้

คำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาตาม และพัฒนาแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในสัมภาษณ์ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์บทบาทของผู้สูงอายุ ปัจจัยที่ดึงดูดให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมพัฒนาชุมชน ปัญหาและอุปสรรคของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน แล้วนำร่างแบบสัมภาษณ์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าร้อยละ (percentage) และค่าความถี่สะสม (frequency) ส่วนข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีวิเคราะห์ ข้อมูลโดยการสรุปตีความและการบรรยายเชิงวิเคราะห์

การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปนำเสนอโดยการบรรยายประกอบตาราง ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำเสนอข้อมูลโดยใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหาสาระและเขียนรายงานเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศ ชาย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ

59.1 เพศหญิง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 40.9 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 60-65 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 66-70 ปีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 อายุระหว่าง 71-75 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 และมีอายุระหว่าง 76-80 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ด้านสถานภาพ พบว่า ส่วนใหญ่สมรสแล้วและอยู่ด้วยกัน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0 รองลงมาคือเป็น หม้ายเนื่องจากคู่สมรสเสียชีวิต จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ด้านรายได้ พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 68.2 รองลงมาคือ รายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 และมีรายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาท จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 ด้านระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษา จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 59.1 อันดับ 2 คือ ระดับมัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 40.9 ด้านอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 41.0 รองลงมาคือ เกษตรกร จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 36.4 อาชีพรับจ้าง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 ข้าราชการ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1ตามลำดับ

2. บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในงานวิจัยนี้ แบ่งเป็นบทบาทด้านสังคม บทบาทด้าน ศิลปวัฒนธรรม และบทบาทด้านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 บทบาทด้านสังคม การปลูกฝังคุณธรรม สังคม วัฒนธรรมไทยถูกปลูกฝังให้

ความเคารพผู้อาวุโส ให้เกียรติ เชื้อพืงลูกหลานยังสำนึกผูกพันและต้องดูแลทดแทนพระคุณพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ที่เป็นผู้อาวุโสและผู้สูงอายุของตน ครอบครัวไทยยังเป็นครอบครัวขยายมีคนหลายวัยภายในชายคาเดียวกัน แม้จะเริ่มเป็นสังคมเมือง มีครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น หลัการอาวุโส มิใช่เป็นบรรทัดฐานเฉพาะแค่ พ่อ แม่ พี่น้อง และคนในครอบครัวของเราเท่านั้น แต่ยังใช้กันทั้งสังคม สะท้อนให้เห็นได้จากคำพังเพยโบราณ ที่ว่า เดินตามผู้ใหญ่หมาไม่กัด รวมทั้งวัฒนธรรม การแสดงความอ่อนน้อม ต่อผู้อาวุโสกว่า โดยการยกมือไหว้และประเพณีแสดงความเคารพนับถือ มีการจัดกิจกรรมตามเทศกาลต่างๆ เช่น ปีใหม่ วันเด็ก วันลอยกระทง สงกรานต์ รด น้ำผู้สูงอายุ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยเชิญผู้สูงอายุในชุมชนมาร่วมงาน และได้ให้เยาวชนได้รดน้ำขอพร เป็นต้น การช่วยเหลือกันในยามทุกข์ยาก และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันล้วนเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุปลูกฝังผ่านการอบรมสั่งสอนมา

บทบาทด้านสังคมในการส่งเสริมเกษตรพอเพียง ชุมชนศรีฐานมีศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบ โดยใช้พื้นที่ไร่นาแต่ละคนในชุมชน มีลักษณะกว้างพอสมควร เพื่อการพัฒนาเป็นสวนเกษตรแบบผสม ไม้ปลูกพืชสมุนไพร พันธุ์ไม้ และพืชผักต่าง ๆ เพื่อสร้างให้เป็นศูนย์เกษตรพอเพียงต้นแบบ โดยยึดการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และให้หน่วยงานจากภายนอกเข้ามาชม หรือเยี่ยมเยือนชุมชน และส่งเสริมให้บ้านเรือนต่าง ๆ ปลูกพืชผักสวนครัวตามครัวเรือนเพื่อประกอบอาหารรับประทานกันเองในครอบครัว รวมทั้งให้ความรู้ในการเพาะปลูกและแจกเมล็ดพันธุ์

เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน แถมยังได้รับผักที่สด สะอาด ปลอดภัยไร้สารเคมี ตลอดจนสุขภาพอนามัยที่ดีของคนในชุมชนด้วย

บทบาทด้านสังคมในการทำความสะอาดชุมชน ผู้สูงอายุมีบทบาทในการรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม โดยเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสร้างเสริมอนามัยที่ดีเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ เน้นสุขภาพสมาชิกในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรณรงค์จิตสำนึกคัดแยกขยะรีไซเคิลให้เกิดประโยชน์ การจัดการขยะมูลฝอย เพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ลดมลพิษ ลดปริมาณขยะด้วยการแปรรูปอินทรีย์จากครัวเรือนและเป็นปุ๋ยนำไปรดพืชผัก คัดแยกหรือนำกลับมาใช้ใหม่ โดยทางคณะกรรมการชุมชน มีหน้าที่ดูแลและอำนวยความสะดวกในการรับซื้อ ถือว่าเป็นการสร้างรายได้และลดปริมาณขยะในชุมชนได้ด้วย ซึ่งเป็นบทบาทของผู้สูงอายุในเรื่องนี้ คือ เป็นผู้รวบรวมขยะจากครัวเรือนหรือส่งสอน เน้นย้ำให้สมาชิกในครอบครัวเก็บ คัดแยก และนำมารวบรวมไว้ที่ธนาคารขยะชุมชน

บทบาทด้านสังคมในการเป็นแกนนำผู้นำ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญ ผู้สูงอายุเป็นผู้สืบต่อศาสนาและวัฒนธรรม วันพระและวันสำคัญทางศาสนาที่ไปวัดหรือศาสนสถานเพื่อทำบุญทำทาน ปล่อยนก ปล่อยปลา บำรุงศาสนา ทำความสะอาดวัดวาอาราม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน หากไม่มีผู้สูงอายุเหล่านี้การสืบต่อศาสนาและวัฒนธรรมไทยก็อาจจะขาดตอนไป ผู้สูงอายุจึงเป็นผู้อุทิศตนให้กับครอบครัวและสังคมโดยมิได้มุ่งหวังผลตอบแทน

2.2 บทบาทด้านศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีในการเล่นดนตรีพื้นบ้าน การสืบทอด

ศิลปวัฒนธรรมอีสาน ผู้สูงอายุในชุมชนมีความรู้ความสามารถในการเล่นดนตรีและการขับร้องหมอลำ เช่น พิณ แคน กลองยาว เนื่องจากมีภูมิปัญญาและประสบการณ์ กล่าวคือ ผู้สูงอายุเล่นดนตรีได้ เคยตั้งวงอยู่ ไม่อยากให้เลือนหายไปจึงมาสอนให้เยาวชนให้ได้เรียนรู้สืบทอด และยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วย เป็นการพัฒนาศักยภาพเด็กไปด้วย การการฟ้อนรำและการขับร้องก็ถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่อีกประการที่ผู้สูงอายุในชุมชนศรีฐานให้ความสำคัญในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมที่งดงามเหล่านี้ไว้อย่างชัดเจน โดยเข้าร่วมสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาวจังหวัดขอนแก่น “รำบวงสรวง 10 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่เมืองขอนแก่น ฉลอง 220 ปี และเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร” เป็นหนึ่งในกิจกรรมงาน “เทศกาลไหมสากล ประเพณีผูกเสี่ยว และงานกาชาดจังหวัดขอนแก่น โดยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่เมืองขอนแก่น

บทบาทด้านศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีในการการสืบทอดบุญประเพณีชุมชน วัฒนธรรมประเพณีเป็นสิ่งที่อยู่คู่อีสานมาช้านาน ผ่านการบอกเล่าและปฏิบัติโดยผู้สูงอายุมีบทบาทอย่างมากในการสืบสานประเพณีที่ชุมชนร่วมกันปฏิบัติสืบทอดกันมา และสืบสานให้คงอยู่คู่ชุมชนต่อไปรวมถึงการจัดเตรียมพิธีสิ่งของที่ต้องใช้ ในพิธีกรรม ซึ่งผู้สูงอายุจะมีความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตและสามารถจัดเตรียมข้าวของเครื่องเซ่นไหว้ได้ครบถ้วนกว่าคนหนุ่มสาว

2.3 บทบาทด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การดำรงรักษาด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารท้องถิ่น อาหารพื้นบ้าน การจักสาน การทอผ้า

ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และคุ้นเคยกับการประกอบอาหารท้องถิ่น การประกอบอาหารรับประทานเอง หรือ การนำอาหารท้องถิ่นไปขายที่ตลาดชุมชน ส่วนใหญ่ผู้ที่ประกอบอาหารท้องถิ่น ประเภท ผักตบชวา แจ่วบอง อาหารหมักดอง และอาหารพื้นบ้านของภาคอีสานมักจะเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งในครัวเรือนก็ยังสืบทอดดำรงรักษาไว้ บางครัวเรือนมีการฝึกสอนให้ลูกหลานด้วย

การดำรงรักษาด้านภูมิปัญญาด้านการทอผ้า ซึ่งผ้าไหมจังหวัดขอนแก่น เป็นที่นิยมและเรื่องชื่อเป็นอย่างมาก และในปัจจุบันความนิยมใช้ผ้าไหมมีมากขึ้น และกำลังได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟู และพัฒนา รวมทั้งได้รับการส่งเสริมให้นำมาใช้สอยในชีวิตประจำวันกันอย่างกว้างขวางมาก จึงเกิดมีการผลิตผ้าพื้นเมืองในชุมชนมากขึ้น ผู้สูงอายุมีบทบาทเป็นอย่างมากในการทำหน้าที่ทอผ้าด้วยมือ โดยเป็นลวดลายท้องถิ่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นมีคุณภาพและมีการรวมกลุ่มช่างทอผ้าที่รวมตัวกันทอผ้าเป็นอาชีพเสริม และนำออกขายในลักษณะสหกรณ์ ดังนั้น จึงได้มีการปรับปรุงพัฒนาสีสันทัน คุณภาพและลวดลายให้เข้ากับรสนิยมของตลาด แต่ยังคงเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ นอกจากนี้จะผลิตขายแล้วยังเป็นการอนุรักษ์รักษาไว้ซึ่งมรดกความดีงามให้คงอยู่ชุมชนตลอดไป

การดำรงรักษาด้านภูมิปัญญาด้านการจักสาน เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน ซึ่งในอดีตยังไม่มีการใช้วัสดุประเภทพลาสติก และเครื่องจักสานโดยเฉพาะเครื่องครัวที่ยังใช้กันในครัวเรือน ยังไม่มีการทำวัสดุทดแทนหรือมีการสร้างทดแทนก็ไม่เหมือนกับที่ทำจากไม้ไผ่ประเภทจักสาน ซึ่งผู้สูงอายุมีบทบาทในการ

สืบทอดและถ่ายทอดภูมิปัญญารวมทั้งยังมีการทำอยู่ในปัจจุบัน เช่น กระดังไม้ไผ่ หวดหนึ่งข้าวเหนียว ตอกมัดกล้า เป็นต้น

การดำรงรักษาด้านภูมิปัญญาด้านการนวดแผนไทย การนวดรักษา การจับเส้น การนวดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ส่งผ่านกันมายาวนาน แต่ในสมัยปัจจุบันนี้ความเจริญเข้ามามากมาย รวมถึงด้านการแพทย์ด้วย จึงทำให้การนวดรักษาในชุมชนยุคปัจจุบันมีเพียงผู้สูงอายุด้วยกันเท่านั้นที่นิยม การนวดนั้นนวดสำหรับการฟื้นฟูระบบกล้ามเนื้อและกระดูก ฟื้นฟูการเคลื่อนไหวของข้อต่อ เน้นกดจุดด้วยเทคนิคการนวดการพัฒนาความยืดหยุ่นกล้ามเนื้อ ช่วยกระตุ้นการกำจัดสารพิษออกจากร่างกายและมีประโยชน์

การดำรงรักษาด้านภูมิปัญญาด้านการเป่าเพื่อการรักษาตามความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่คู่ชุมชนและสังคมมานาน ในอดีตการรักษาพยาบาลไม่เจริญก้าวหน้าจะเข้าไปหาหมอที่ต้องใช้เวลาในการเป่ารักษา จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยรักษาได้ การเป่ารักษา เป็นความเชื่อของคนในชุมชน โดยการใช้คาถาเวทย์เวทย์มนต์ โดยหมอที่ใช้วิธีการเป่ารักษาโรค ได้แก่ ปูนกินหมาก ใช้เคียวกระเทียมหรือหมาก หรือใบไม้บางชนิด แล้วเป่าลงไปที่ร่างกายของผู้ป่วย ส่วนมากใช้กับอาการปวดศีรษะ โรคผิวหนัง ภูสวด ถูกหมากัด น้ำร้อนลวก เป็นต้น ซึ่งผู้สูงอายุมีบทบาทในการเป็นผู้เป่าทำการรักษา

การดำรงรักษาด้านภูมิปัญญาด้านการรักษาโดยสมุนไพร ซึ่งการรักษาโดยสมุนไพรเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ชุมชนได้รับองค์ความรู้สืบทอดมา โดยนำเอาสรรพคุณของสมุนไพรแร่ธาตุ และส่วนต่างๆ ของสัตว์ แต่ละชนิดมาใช้

ในการรักษา เป็นวิธีการรักษาโรคด้วยสมุนไพร มีทั้งการกินและการทา การกินยาสมุนไพรวิธีสกัดตัวยาออกมาจากสมุนไพรแบบง่าย ๆ คือ การฝนยา เป็นการนำสมุนไพรมาฝนหรือถูกับแผ่นหิน แผ่นเต้าฝามีมือ เมื่อฝนแล้วก็เอาแผ่นหินนั้นจุ่มน้ำ ตัวยาที่ฝนออกจากละลายในน้ำ เป็นน้ำยาที่สกัดออกมา สมุนไพรที่นำมาฝนประกอบด้วยรากไม้ แร่ธาตุหลายชนิด บางทีชาวบ้านเรียกว่า “ยาชุม” ส่วนการทา นิยมใช้น้ำมันสัตว์หรือสมุนไพรสกัดผสมน้ำมัน ทาแก้พิษไข้ แผลงัดคอต้อย ซึ่งบทบาทของผู้สูงอายุในเรื่องสมุนไพร คือเป็นผู้มีความรอบรู้ในเรื่องสมุนไพร สรรพคุณ และการใช้งานแต่ละประเภท

การดำรงรักษาภูมิปัญญาด้านการเรียกขวัญรักษา ตามธรรมเนียมชาวอีสานเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีขวัญ หรือ จิต อยู่ประจำตัวเอง หากพิธีกรรมนี้นิยมทำกับคนขวัญอ่อนและคนที่สุขภาพไม่แข็งแรง สุขภาพจิตไม่ค่อยดี เช่น ฝันร้ายบ่อย ๆ มีความเชื่อกันว่าขวัญ ไม่อยู่กับร่างของเจ้าตนเอง ทำให้สุขภาพและจิตใจไม่ค่อยสงบ การเรียกขวัญจะมีการบอกให้ดวงวิญญาณหรือขวัญของผู้ป่วยให้กลับมาร่างของผู้ป่วย พิธีนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้รู้หรือผู้สูงอายุจะกระทำกัน ซึ่งในชุมชนศรีฐานยังคงมีการอนุรักษ์สืบไว้ เป็นความเชื่อของชุมชนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

3. ปัญหาและอุปสรรคในการร่วมพัฒนาชุมชน

3.1 ปัญหาสุขภาพ จากการสังเกตพบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในที่ต่าง ๆ นั้น ล้วนเป็นผู้ที่มีสภาพร่างกายแข็งแรง คล่องแคล่ว เคลื่อนไหวได้อย่างกระฉับกระเฉง มีความสุข สนุกสนานไปกับกิจกรรมที่ตนเอง

เป็นส่วนหนึ่ง ไม่เพียงเท่านั้น การยังเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ ก็ยิ่งส่งเสริมให้มีสุขภาพที่ดี ยิ่งขึ้นทั้งกายและใจรวมถึงได้มีความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุคนอื่น ๆ ในวัยเดียวกันอีกด้วย แต่ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมดำเนินการพัฒนาชุมชน บางท่านมีโรคประจำตัวพื้นฐานทั่วไปแทบจะทุกคน เช่น ความดัน เบาหวาน ไขมัน โรคหัวใจ ร่างกายเหนื่อยง่าย อ่อนเพลีย ทำให้เคลื่อนไหวลำบาก เดินทางลำบาก ผู้สูงอายุมีการดูแลสุขภาพเบื้องต้น โดยการทานผัก ทานน้ำ พริก ผลไม้ อาหารไม่ปรุงรสจัด ไม่หวาน ไม่มัน ยกเว้นในบางครั้งที่ยาก รับประทานตามใจตนเอง

เรื่องสถานที่ตั้งและระยะทางเป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออกไปเข้าร่วมกิจกรรมในที่ต่าง ๆ กล่าวคือ ผู้สูงอายุต้องคาดเดาถึงระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง ความใกล้ไกลของกิจกรรมที่จะเข้าร่วมโดยคำนึงถึงความสะดวกรวดเร็วเป็นสำคัญ ผู้สูงอายุมีข้อจำกัดทางด้านสภาพร่างกาย เหตุนี้ในการดำเนินงานจึงขาดความคล่องตัว ด้วยสมรรถภาพร่างกายที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน ความสามารถในการจดจำที่ลดลง ดังนั้น จำเป็นต้องมีผู้ประสานงาน ช่วยเหลือที่เป็นวัยอื่นที่มีสภาพร่างกายที่แข็งแรง ความจำที่ดีกว่า ช่วยสนับสนุนการทำงาน

3.2 ปัญหาทางสังคม มีผู้สูงอายุไม่เข้าร่วมดำเนินงาน เนื่องจากไม่ได้มีความสนใจในการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง เนื่องจากไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน ขาดความร่วมมือ ไม่เข้าร่วมกิจกรรม ผู้สูงอายุบางท่านไม่สนใจเข้าร่วมการดำเนินงานหรือกิจกรรมชุมชน เนื่องจากมีภาระห้วงบุตรหลาน ห่วงทรัพย์สิน ไม่นิยม เดินทาง มีภาระครอบครัว

ทำอาหาร ดูแลบ้าน และยังทำมาหากินอยู่ ทำให้ไม่สามารถไปช่วยเหลือ กิจกรรมได้เต็มที่ ในผู้สูงอายุบางราย จึงไม่นิยมเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ทำให้ไม่เกิดกิจกรรมหรือ ผลงานที่เป็นรูปธรรม ชาดคนในชุมชนร่วมกิจกรรมเนื่องจากไม่มีค่าตอบแทน

3.3 ข้อจำกัดการถ่ายทอดและการสืบทอดส่งต่อกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ด้านเนื้อหาการถ่ายทอดยังไม่มีการบินทักเป็นลายลักษณ์อักษร การบอกเล่า บรรยาย ด้วยวาจา เป็นวิธีการที่ผู้ถ่ายทอดเป็นฝ่ายบอกเล่า อธิบายหรือถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สั่งสมของตนให้แก่ผู้รับการถ่ายทอดในรูปของคำพูด วิธีนี้ผู้ถ่ายทอดจะมีบทบาทสำคัญและเน้นการปฏิบัติตาม ซึ่งจะพบว่าถ้าผู้ถ่ายทอดเสียชีวิต หรือสุขภาพไม่เอื้อและไม่มีการสืบทอดของความรู้ที่ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ก็เกิดการสูญหายไป ซึ่งบางครั้งอาจจะเป็นการลำบากสำหรับบุคคลอื่น เพราะงานบางอย่างมีความละเอียดมากจะใช้เวลามากเป็นเดือน เช่น การสอน ดนตรี หมอลำ วัฒนธรรมชนบทธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

อภิปรายผล

1. สังคมไทยถูกปลูกฝังให้ความเคารพผู้อาวุโส ให้เกียรติ เชื่อฟัง ลูกหลานยังสำนึกผูกพันและต้องดูแลทดแทนพระคุณพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ที่เป็นผู้อาวุโสและผู้สูงอายุของตน สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร นิธิปรีชา (2557) พบว่า ผู้สูงอายุมีบทบาทในครัวเรือน การเลี้ยงดูสั่งสอนบุตรหลาน ดูแลบ้านเรือน และเป็นที่ปรึกษาให้บุตรหลาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพรณพร อุทโร (2552) พบว่า ผู้สูงอายุมีความสำคัญและมีบทบาท

เป็นอย่างมากในการอบรมเลี้ยงดูลูกหลาน และยังให้ความเคารพนับถือเป็นผู้อาวุโสในชุมชน โดยการเข้าร่วมในกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสิงห์แก้ว วชิรธมโม (2554) พบว่า บทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ การอุปถัมภ์ พระสงฆ์มากที่สุด เช่น การถวายภัตตาหารเป็นประจำ สิ่งของอุปโภค อัฐบริวาร ยารักษาโรค และสร้าง เสนาสนะสถาน มีการชักชวนคนเข้าวัด โดยการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญ และประเพณีท้องถิ่น การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานสั่งสอนสิ่งที่ดีงาม เพื่อสร้างให้เป็นคนที่มีคุณภาพในชุมชน โดยการสอนให้ทั้งขณะที่เป็นที่ เป็นทาง การคัดแยกขยะในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร นิธิปรีชา (2557) พบว่า ผู้สูงอายุสามารถดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ประกอบอาชีพและพึ่งพาตนเองได้ โดยมีลักษณะการเป็นผู้นำกลุ่มหรือเคยเป็นผู้นำกลุ่ม มีความสามารถด้านการเกษตร ทำปุ๋ยหมัก จักสาน น้ำสมุนไพร สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญภัทร ภัทรกันทากุล (2544) ได้ทำการศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุ พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมมากที่สุด คือ กิจกรรมทางศาสนา โดยผู้สูงอายุจะมีบทบาทในการอนุรักษ์ถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดีให้แก่สังคม อีกทั้งผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความสนใจในด้านศาสนาเพราะยอมรับว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้ จิตใจสงบเยือกเย็นตลอดจนเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่อง และมีความน่าเชื่อถือของสังคม

2. การสืบทอดหรืออนุรักษ์รักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร นิธิปรีชา (2557) พบว่า กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ มีความรู้ความสามารถ มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการสืบสานประเพณีท้องถิ่น โดยการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะให้คำปรึกษาการทำกิจกรรมพื้นบ้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุพันธ์ สมบูรณ์สิทธิ์ (2535) พบว่า ผู้สูงอายุยังเข้าร่วมกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม เช่น การจัดให้มีการทำบุญการประกอบพิธีทางศาสนาการบำเพ็ญกุศลในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา และสอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดา ทองปลั่ง (2546) ที่พบว่า ความผูกพันต่อชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลานานจะสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ภายในชุมชนได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะสั้น

3. การสืบทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในชุมชนศรีฐานสอดคล้องกับงานวิจัยของ รดา สุวรรณดารา (2554) ได้ทำการศึกษาศักยภาพผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนของ องค์การบริหารส่วนตำบลต่อหลังอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนด้านศาสนา จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาให้แก่คนในชุมชน และมีศักยภาพด้านการแพทย์ สาธารณสุข มีความสามารถด้านการแพทย์แผนโบราณที่เป็นภูมิปัญญาเฉพาะถิ่นของตัว เช่น การนวดแผนโบราณ การใช้พืชสมุนไพรที่หาได้ในท้องถิ่นรักษาโรคทั่วไปที่ไม่ มีอาการรุนแรง ลดการใช้

ยาปฏิชีวนะในการรักษาโรคต่าง ๆ ของคนในชุมชนลงได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพงษ์ เกี้ยวสกุล (2555) ที่พบว่าปัจจัยที่สนับสนุนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความเฝ้าวของผู้สูงอายุ การนำภูมิปัญญามาใช้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรให้ความรู้และกระตุ้นให้ผู้สูงอายุและครอบครัว ให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของบทบาทของผู้สูงอายุที่มีต่อชุมชนและสังคม
2. ควรกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความต้องการในการรวมกลุ่มมากขึ้น และได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าไปมีส่วนร่วมและเกิดความสัมพันธ์ อันดีกับผู้อื่นในกลุ่มและรู้สึกว่าการรวมกลุ่มเป็นประโยชน์ต่อตนเอง
3. ผู้บริหารหรือผู้นำระดับท้องถิ่น ควรส่งเสริมการให้ผลประโยชน์แลกเปลี่ยนทางสังคม เช่น การให้เกียรติบัตร การให้การยกย่องเชิดชูผู้ทำคุณประโยชน์แก่สังคมหรือกิจกรรมทางสังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาบทบาทครอบครัวในการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและการพัฒนาชุมชน และควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับชุมชนเพื่อค้นหาแนวทางส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ชุมชน และสังคมได้รับประโยชน์จากการวิจัยมากยิ่งขึ้น

แหล่งอ้างอิง

- ชุมชนศรีฐาน. (2560). ส่งข้อมูลสู่ชุมชน “สืบค้นเมืองเก่าบ้านเราศรีฐาน”. ค้นเมื่อ 2 เมษายน 2561, จาก <http://www.kkmuni.go.th/2017/article/news/1324>.
- เทศบาลนครขอนแก่น. (2559). ข้อมูลชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2561, จาก <http://www.kkmuni.go.th/basic-data/society-data/community.pdf>
- นพพรรณพร อุทโธ. (2552). การศึกษาบทบาทของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปศาสตร, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- ปัญญาภัทร ภัทรกันทากุล. (2544). การศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและ ความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- พระครูสิงห์แก้ว วชิรมโม. (2554). การศึกษาบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริม กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- รดา สุวรรณดารา. (2554). ศักยภาพผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลตอหลัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2556). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556. ค้นเมื่อ 2 เมษายน 2561. จาก <http://thaitgri.org/?p=36172#>.
- วนิดา ทองปลั่ง. (2546) ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา ผู้สูงอายุในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริพงษ์ เกี้ยวสกุล. (2555). การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชนในการมี การนำพลังผู้สูงอายุมาใช้ในการพัฒนาชุมชน. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สุรกุล เจนอบรม. (2541). วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.